

سوال

پیرمردی بیمار، توانایی روزه گرفتن ندارد؛ آیا اجازه دارد به جای غذا دادن، پول بدهد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

«یک قاعده مهم را باید بدانیم و آن این است که هر چه را الله عزوجل با لفظ إطعام (غذا دادن) ذکر کرده، واجب است غذا باشد و پروردگار متعال درباره روزه می‌فرماید:

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره: ۱۸۴]

(و بر کسانی که [روزه برایشان] طاقت فرساست کفاره‌ای است که خوراک دادن به بینوایی است و هر کس به میل خود بیشتر نیکی کند پس آن برای او بهتر است و اگر بدانید روزه گرفتن برای شما بهتر است)

و درباره کفاره قسم می‌فرماید:

فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ [مائده: ۸۹]

(پس کفاره‌اش خوراک دادن به ده بینواست از غذاهای متوسطی که به کسان خود می‌خورانید و یا پوشانیدن آنان یا آزاد کردن برده‌ای و کسی که [هیچ‌کدام از این‌ها را] نیابد [باید] سه روز روزه بگیرد. این است کفاره سوگندهای شما هنگامی که سوگند خوردید و سوگندهای خود را پاس دارید. این‌گونه الله آیات خود را برای شما بیان می‌کند باشد که سپاس‌گزاری کنید).

در زکات فطر نیز پیامبر - صلی الله علیه وسلم - این زکات را یک صاع از غذا قرار داد، بنابراین هر جا در نصوص لفظ غذا یا غذا دادن آمده، پول به جای آن کافی نخواهد بود.

بر این اساس پیری که فرض وی غذا دادن به جای روزه است اجازه ندارد که به جای آن پول نقد بدهد، یعنی اگر قیمت ده بار غذا دادن را بدهد برایش کافی نخواهد بود، زیرا عدول از چیزی است که در نص آمده، همین‌طور زکات فطر، اگر ده

برابر قیمت آن را بدهد به اندازه یک صاع از گندم ارزش نخواهد داشت، زیرا قیمت در نص نیامده و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: **هرکس کاری را انجام دهد که امر ما بر آن نباشد، آن کار مردود است.**

بنابراین به برادری که به سبب پیری نمی‌تواند روزه بگیرد می‌گوییم: به جای هر روز به یک بینوا غذا بدهد و شما می‌توانید به دو صورت غذا بدهید:

شکل اول: این‌که غذا را به در خانه‌های آنان ببرید و به هر یک، ربع یک صاع معروف را از برنج بدهید و همراهش خورشت قرار دهید.

شکل دوم: این‌که غذایی بپزید و به تعداد روزهایی که باید غذا دهید بینوایانی را به خانه‌تان دعوت کنید، یعنی می‌توانید بعد از گذشت ده روز شامی آماده کنید و ده تن از فقرا را دعوت کنید تا غذا بخورند و همین‌طور برای ده روز دوم و سوم، چنان‌که انس بن مالک - رضی الله عنه - به هنگام پیری وقتی که نمی‌توانست روزه بگیرد چنین می‌کرد و در روز آخر رمضان سی فقیر را غذا می‌داد.»

مجموع فتاوی ابن عثیمین (۱۱۶ / ۱۹)